

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään viiteen tehtävään. Näistä tehtävistä enintään kaksi saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään. Vastauksiin ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia.

Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

OSA I 20 p. tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Suhteelliset ja enemmistövaalit (ei aineistoa)
2. Kuntien talousvaikeudet (ei aineistoa)
3. Vallanjako Euroopan unionissa (aineistona tekstikatkelma)
4. Tuottavuuden parantaminen yrityksissä (ei aineistoa)
5. Avioliitto ja avoliitto oikeudelliselta kannalta (ei aineistoa)
6. Työsopimuksen päättäminen (ei aineistoa)

OSA II 30 p. tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Eurooppalainen arvomaailma ja sen nykytila (aineistona kolme tekstikatkelmaa)
8. Suomen julkisen sektorin alijäämä (aineistona kaksi kuviota)
9. Eduskuntapuolueiden ääniosuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vaalipiireittäin (aineistona taulukko)

OSA I Vastaa 3–5 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

1. Suhteelliset ja enemmistövaalit (20 p.)

Selosta, miten suhteelliset vaalit ja enemmistövaalit eroavat vaalijärjestelminä toisistaan. Erittele, mitä etuja ja heikkouksia niillä on toisiinsa verrattuna.

2. Kuntien talousvaikeudet (20 p.)

Monilla kunnilla Suomessa on ollut viime vuosina taloudellisia vaikeuksia. Erittele, mitä syitä vaikeuksien taustalla on, ja pohdi, millaisin keinoin talousvaikeuksissa kamppailevat kunnat voivat yrittää kohentaa talouttaan. Mitä etuja ja ongelmia eri keinoissa on?

3. Vallanjako Euroopan unionissa (20 p.)

Aineisto: 3.A Tekstikatkelma: Björn Wahlroos, *Markkinat ja demokratia*

Demokraattisen oikeusvaltion peruspiirteitä on lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan erottaminen toisistaan. Edes tämä periaate ei nykyisten sopimusten mukaan toteudu kattavasti Euroopan unionissa. Tuomiovalta on valtaosin erotettu Euroopan tuomioistuimille, mutta enin eurooppalainen "lainsäädäntö" tulee edelleen "direktiiveinä", jotka neuvosto tai komissio laativat neuvoteltuaan parlamentin kanssa. Komissio voi myös antaa "määräyksiä", jotka sitovat kaikkia jäsenmaita automaattisesti. Poliittisesti ja kansallisesti hajanaisella EU-parlamentilla on käytännössä suppea rooli. – – Huolestuttavinta on kuitenkin se, että EU:n lakien säätäminen loukkaa usein vallanjaon periaatetta, koska unionia dominoivat neuvosto ja komissio, jotka molemmat ovat toimeenpanevia ja nimitettyjä eivätkä vaaleilla valittuja elimiä.

Miten Euroopan unionissa on järjestetty vallanjako parlamentin, komission ja unionin neuvoston (ministerineuvoston) kesken? Pohdi EU:n vallanjakoa ja arvioi vastauksessasi tekstikatkelman (aineisto 3.A) osuvuutta.

4. Tuottavuuden parantaminen yrityksissä (20 p.)

Erittele, miten kaksi erilaista yritystä, makkaratehdas ja parturi-kampaamo, voivat parantaa tuottavuuttaan.

5. Avioliitto ja avoliitto oikeudelliselta kannalta (20 p.)

Vertaile avioliiton ja avoliiton yhtäläisyyksiä ja eroja oikeudelliselta kannalta.

6. Työsopimuksen päättäminen (20 p.)

Millaisin perustein työsopimus voidaan irtisanoa, entä purkaa? Tarkastele asiaa sekä työntekijän että työnantajan kannalta.

OSA II Vastaa 0–2 tehtävään. Saat vastata osien I ja II tehtävistä yhteensä enintään viiteen.

7. Eurooppalainen arvomaailma ja sen nykytila (30 p.)

Tekstikatkelmat (aineistot 7.A–7.C) koskevat eurooppalaista arvomaailmaa ja sen nykytilaa.

7.A Tekstikatkelma: Tasavallan presidentti Sauli Niinistön valtiopäivien avajaispuhe

Muuttoliikkeen ongelma on syvä. Eurooppa, Suomi, länsimainen ajattelu ja arvomaailma – kaikki nämä ovat tulleet haastetuiksi. Muutos on räikeä – vielä muutama vuosi sitten olimme viemässä arvojamme muualle, pidimme niitä aivan ylivertaisina, mutta nyt joudumme miettimään, kykenemmekö pitämään niistä itsekkään kiinni. – Kaikkien arvioiden mukaan ihmisvirta on tänä vuonna kasvussa. Tämä haastaa koko läntisen demokratian kyvyn auttaa. Ja haastaa eurooppalaisuuden rakenteet. Eurooppa ei pitkään enää kestä hallitsematonta kansainvaellusta. Sietorajan ylittyminen romahduttaa arvojärjestelmäämme. – Joudumme pohtimaan, suojellaanko eurooppalaisia arvoja ja ihmisiä ja todella hädässä olevia, vai suojataanko ahtaan tarkasti kansainvälisiä velvoitteita muista seuraamuksista välittämättä. – Eurooppalainen arvoperusta ja järjestys on turvattava, tästä ei voi olla epäselvyyttä.

Lähde: Tasavallan presidentti Sauli Niinistö valtiopäivien avajaispuheessaan 3.2.2016

7.B Tekstikatkelma: Toimittaja Saska Saarikoski, *Helsingin Sanomat*

Euroopan unioni perustettiin estämään eurooppalaisten itsemurha. EU:ta on rakennettu ylhäältä päin ja instituutiot edellä toivoen, että kun talo on valmis, eurooppalainen henki asettuu asumaan. Autiota on. "Oodi ilolle" ei herkistä, eikä tähtikehälippu vie kättä sydämelle. Talouskriisi ja pakolaiskriisi ovat todistaneet, etteivät eurooppalaiset tunne suurta vastuuta toisistaan.

Lähde: Toimittaja Saska Saarikoski, *Helsingin Sanomat* 11.2.2016

7.C Tekstikatkelma: Toimittaja Jukka Petäjä, *Helsingin Sanomat*

Moderni kerrontatapa korostaa tämän päivän Eurooppaa ja sen henkeä ilmentäviä eurooppalaisia arvoja loogisena jatkumona sille kehitykselle, joka alkoi jo antiikin Kreikan ja antiikin Rooman klassisesta kulttuurista ja poliittisesta järjestelmästä ja synnytti tuhatkunta vuotta myöhemmin valistuksen ajan, joka lisäsi merkittävästi yhteiskunnallista tasa-arvoa. Tässä katsannossa Brysselin terrori-iskut hyökkäyksenä eurooppalaisia arvoja vastaan ovat uhka modernin projektin eteenpäin viemiselle. Hyvää tarkoittava enemmistö on joutunut pahaan tähtäävän vähemmistön tulilinjalle. Vapaus on kuihtumassa eurooppalaisesta arjesta. Sen tilalle on itämissä pelko ja viha.

Postmodernin näkökulmasta Euroopan kertomus on erilainen. Se on pikemminkin hajoamisen, rapautumisen ja hajottamisen kuin rakentamisen, yhtenäistämisen ja rakentamisen tarina. Jatkumo ei ole looginen, vaan epäyhtenäinen keskenään ristiriitaistenkin tarinoiden klusteri on täynnä säröjä ja halkeamia. Tässä katsannossa Eurooppa on pikemmin kuva, tulkintamalli tai mielikuva kuin konkreettinen muotti, joka rajaisi sisäänsä tietynlaiset arvot, käsitykset ja yhteisen historian. Siksi myös vapaus, ihmisoikeudet, demokratia ja rauha ovat lyhyitä ajanjaksoja väkivallan aaltojen, ideologisen alistamisen, totalitarismin ja sotien välissä.

Lähde: Toimittaja Jukka Petäjä, *Helsingin Sanomat* 29.3.2016

7.1 Vertaile tasavallan presidentti Sauli Niinistön ja toimittaja Saska Saarikosken näkemyksiä eurooppalaisen arvomaailman nykytilasta (aineistot 7.A ja 7.B). Mihin eurooppalaiset arvot heidän mukaansa perustuvat, ja mistä he katsovat nykyisten ongelmien johtuvan? (8 p.)

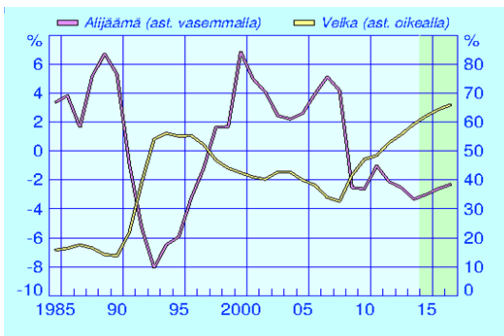
7.2 Toimittaja Jukka Petäjä esittää tekstikatkelmassa (aineisto 7.C) modernin ja postmodernin kertomuksen Euroopasta. Pohdi perustellen, kumpi niistä on mielestäsi paikkansapitävämpi näkemys Euroopan historiasta ja sen nykytilasta. (10 p.)

7.3 Arvioi, mitä asioita voidaan pitää eurooppalaisen identiteetin ainesosina. (12 p.)

8. Suomen julkisen sektorin alijäämä (30 p.)

Kuvio (aineisto 8.A) kertoo Suomen julkisen sektorin alijäämän ja velan prosentteina maan bruttokansantuotteesta vuosina 1985–2016.

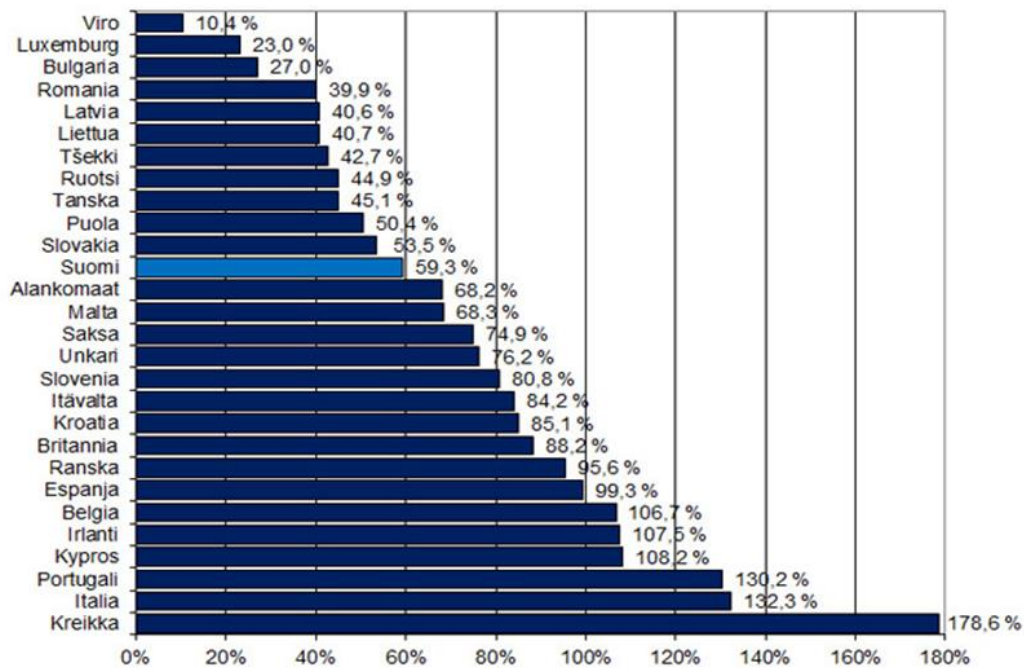
Kuvio (aineisto 8.B) kertoo Euroopan unionin jäsenmaiden julkisen velan vuonna 2014 prosentteina maiden bruttokansantuotteesta.

Kuvion oikean laidan värjätty alue on kuvion laatimisajankohdan ennuste. Termi alijäämä selitteessä tarkoittaa yleisesti jäämää (alijäämä tai ylijäämää).

Lähde: ETLA/Tilastokeskus. www.tilastokeskus.fi. Viitattu 19.4.2016.

8.B Kuvio: Julkisyhteisöjen EDP-velka vuonna 2014, % BKT:sta

EDP (Excessive Deficit Procedure) on julkisyhteisöjen sulautettu bruttovelka nimellisarvoisena. Siihen luetaan julkisyhteisöjen kansantalouden muilta sektoreilta ja ulkomailta saamat joukkovelkakirjalainat, lyhytaikaiset velkapaperit, lyhyt- ja pitkäaikaiset lainat sekä talletukset.

Lähde: Veronmaksajain Keskusliitto ry. www.veronmaksajat.fi. Viitattu 19.4.2016.

8.1 Miten julkisen sektorin alijäämä, ylijäämä ja velka ovat kehittyneet kuvion (aineisto 8.A) osoittamana ajanjaksona? (8 p.)

8.2 Miten julkisen sektorin alijäämää Suomessa voidaan pyrkiä pienentämään, ja minkälaisia vaikutuksia eri keinoilla on kotitalouksien kannalta? (12 p.)

8.3 Arvioi Suomen julkisen talouden haasteita suhteessa Euroopan unionin maihin. Hyödynnä kuvioita (aineistot 8.A ja 8.B) vastauksessasi. (10 p.)

9. Eduskuntapuolueiden ääniosuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vaalipiireittäin (30 p.)

Taulukossa (aineisto 9.A) on suurimpien eduskuntapuolueiden ääniosuus prosentteina eräissä vaalipiireissä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa.

9.A Taulukko: Puolueiden kannatus eduskuntavaaleissa vuonna 2015

	Kes- kusta	Perus- suomalaiset	Kokoo- mus	Sosiaali- demokraatit	Vasem- mistiitto	Vihreä liitto	Ruotsalainen kansanpuolue	Kristillis- demokraatit
Helsinki	7,2	11,3	26,0	15,5	9,8	18,8	6,8	1,8
Uusimaa	11,5	18,0	24,0	16,6	4,4	10,0	10,2	2,6
Sata- kunta	20,6	25,0	15,0	22,6	9,6	2,7	0,3	2,9
Häme	17,8	19,5	21,5	22,1	6,0	5,1	-	6,1
Savo- Karjala	32,5	19,7	11,5	16,0	5,9	6,7	-	6,3
Vaasa	27,4	15,9	11,9	11,8	2,9	2,5	20,7	5,7
Oulu	42,7	16,2	10,9	9,0	11,8	6,2	0,6	1,1
Lappi	42,9	16,5	10,1	10,8	13,7	2,6	0,5	1,1

Lähde: Tilastokeskus: vaalitulokset 2015. www.tilastokeskus.fi. Viitattu 19.4.2016. Muokkaus: YTL.

9.1 Miten Vasemmistoliiton ja Vihreän liiton kannatus vaihteli vaalipiireittäin (aineisto 9.A)? (4 p.)

9.2 Vertaile eri vaalipiirien vaalitulosten olennaisia piirteitä (aineisto 9.A). (8 p.)

9.3 Pohdi syitä puolueiden vaalimenestyksen alueellisiin eroihin vuoden 2015 vaaleissa. (10 p.)

9.4 Esitä perusteltu arvio väitteestä, että Suomi on jakautunut puoluepoliittisesti kahtia. (8 p.)

Tarkista, että vastasit oikeaan määrään tehtäviä. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.